

вані деревні породи легко натуралізуються, якщо рослини здатні розмножуватися кореневими паростками. На думку М.А. Кохна і О.М. Курдюка [3], головною ознакою успішності інтродукції рослин треба вважати збереження здатності розмножуватися взагалі, тобто будь-якими способами.

Багаторічні спостереження які провели ми показують, що рослини видів *Catalpa speciosa* Ward., *C. bignonioides* Walt., *C. ovata* G. Don, незважаючи на низькі температури взимку та заморозки навесні, частково пошкоджуються, але добре і швидко регенерують.

Аналізуючи табл. 2 за сумою балів можна зробити висновок, що види катальпи *Catalpa speciosa* Ward., *C. bignonioides* Walt., *C. ovata* G. Don у дендропарку "Софіївка" є досить перспективними, а в насадженнях міста Умані – перспективними рослинами для інтродукції. За цією шкалою катальпа є перспективною рослиною для інтродукції і в умовах Правобережного Лісостепу України.

Література

1. **Базилевская Н.А.** Теория и методы интродукции растений: История и методы сбора исходного материала. – Рига: Изд-во Латв. ун-та, 1982. – 103 с.
2. **Гурский А.В.** Основные итоги интродукции древесных растений в СССР. – М.: Изд-во академии наук СССР, 1957. – 303 с.
3. **Кохно Н.А., Курдюк А.М.** Теоретические основы и опыт интродукции древесных растений в Украине. – К.: Наук. думка, 1994. – 184 с.
4. **Лапин П.И., Сиднева С.В.** Оценка перспективности интродукции древесных растений по данным визуальных наблюдений.// Опыт интродукции древесных растений. – М.: Изд-во Главн. Ботан. сада АН СССР, 1973. – С. 7-67.
5. **Соколов С.Я.** Современное состояние территории акклиматизации и интродукции растений// Тр. Ботан. ин-та АН СССР, Сер. Интродукция растений и зеленое строительство. – 1957. – 6, вып. 5. – С. 34-42.
6. **Сукачев В.Н.** Акклиматизация и дендрологическое изучение древесных пород как задача лесного опытного дела// Тр. по лесн. опытно. делу РСФСР, 1926. – 17, вып. 3/67. – С. 68-87.
7. **Шлыков Г.Н.** Интродукция и акклиматизация растений.// Введение в культуру и освоение в новых районах. – М.: Изд-во с.-х. лит. Журналов и планов, 1963. – 488 с.
8. **Burschel Peter, Huss Jürgen.** Grundriß des Waldbaues: Ein Leitfaden für Studiums und Praxis. – Hamburg, Berlin: Parey, 1987. – 352 s.

УДК 630*905.2+630*9.7

Студ. Л.М. Пелиньо;

доц. Л.І. Максимів, канд. екон. наук – НЛТУ України

ЗНАЧЕННЯ ЛІСІВ ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ¹

Розглядаються питання цінності лісу як екосистеми, першочергові проблеми обліку лісових ресурсів на підприємствах лісового господарства. Пропонуються методологічні підходи до залучення запасів деревини на корені до бухгалтерського балансу підприємств, що дасть змогу в майбутньому зберегти та примножити лісові ресурси держави.

Ключові слова: лісові ресурси, землі лісового фонду, запас деревини на корені, справедлива вартість.

¹ У технологічному суспільстві є два шляхи розвитку. Перший – чекати, поки катастрофічні невдачі не зроблять очевидними недоліки системи, її викривлення є самообманом. Другий – ввести соціальний контроль і баланс, щоб виправити вади системи ще до того, як настане катастрофа. (М. Ганді, видатний індійський філософ і політик)

Student L.M. Pelyno; doc. L.I. Maksymiv – NUFWT of Ukraine

The role of forest and the problem of accounting of the forest resources of Ukraine

In this article we examined the questions of forest value and problems of forest resources account on the forestry enterprises. We also offered methodological approaches of including supplies of wood on a root to the bookkeeping balances of enterprises that will enable in the future to save and increase the forest resources of the state.

Keywords: forest resources, soils of forest fund, supply of wood on a root, fair value.

Сьогодні люди ставляться до природи та її багатств так, ніби забули, що для підтримання існування життя на Землі іншого джерела, крім біосфери та її ресурсів, немає. За сучасних умов швидкість використання ресурсів значно перевищує можливості їх відтворення. Таке можна відзначити і щодо лісових ресурсів, кількість яких на території України стрімко зменшується. Ситуація загострюється ще й внаслідок того, що Україна належить до лісодефіцитних держав, лісистість тут становить 15,6 %, що майже вдвічі менше від оптимального значення.

Цінність лісу як екосистеми є незрівнянною з вигодами, які можна отримати від продажу деревини. Внесок лісової галузі в економіку України є дуже незначним, а шкода, нанесена лісам від надмірних рубань, може призвести до екологічної катастрофи. Усвідомити таку істину нам допоможе детальне вивчення значення лісів. Функції лісів стосуються політичного, екологічного, економічного та соціального аспектів.

1. Політичні:

- ліси є об'єктом міжнародної політики щодо збереження природи на планеті та сталого розвитку людської спільноти (Україна серед інших країн взяла міжнародні зобов'язання щодо сталого розвитку лісів).

2. Екологічні:

- ліси – найефективніший засіб стабілізації навколишнього природного середовища (60 % кисню виробляє рослинність). Вони виконують оздоровчі та санітарно-гігієнічні функції, нейтралізують шкідливі викиди в атмосферу, поглинають окис вуглецю, збагачують повітря фітонцидами (1 га фільтрує до 70 тонн пилу);
- ліси виконують захисні функції щодо охорони земель від водної і вітрової ерозії та запобігають процесам опустелення (що особливо важливо для Півдня і Сходу країни);
- ліси виконують водоохоронні функції, закріплюють береги рік і водойм;
- ліси є об'єктами природно-заповідного фонду, середовищем для збереження унікальних ландшафтів, об'єктів рослинного та тваринного світу.

3. Економічні:

- ліси є джерелом отримання деревини та недеревних продуктів (гриби, ягоди, лікарські рослини тощо);
- ліси є базою розвитку мисливського господарства, туризму, санітарно-оздоровчих закладів та місць відпочинку;
- захисні лісові насадження та полезахисні лісові смуги підвищують урожайність сільськогосподарських культур (вартість приросту врожаю у 2-3 рази перевищує витрати, пов'язані з полезахисним лісорозведенням);
- ліси є джерелом формування ринку послуг для розвитку малого і середнього бізнесу;

- реалізація деревини, інших ресурсів лісу та надання послуг є джерелом поповнення державного бюджету.

4. Соціальні:

- лісове господарство надає робочі місця для місцевих громад, покращує умови їх життя, особливо у депресивних районах;
- ліси відкриті для доступу місцевого населення для їх життєзабезпечення (паливо, гриби, ягоди, випас худоби);
- місцеві громади отримують частину природної ренти від експлуатації лісових ресурсів на свій соціальний розвиток [7];
- ліси виконують рекреаційні, естетичні та виховні функції.

Державний облік лісів з метою здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними показниками лісового фонду проводиться періодично. Передостанній облік проведено у 1988 р., останній – у 1996 р. [1]. Найбільш важливими є лісівничо-економічні показники, що характеризують стан і напрям розвитку лісового господарства в найбільш лісистих областях України. У табл. 1 наведено ці показники.

Табл. 1. Площа земель* лісового фонду і загальний запас деревостанів для областей України з найбільшою лісистістю території

Україна і області	Загальна площа території, тис. км ²	Площа земель лісового фонду, тис. га		Вкриті лісовою рослин. землі, тис. га		Загальний запас насаджень, млн. м ³		Лісистість, %	
		на 1.01.88	на 1.01.96	на 1.01.88	на 1.01.96	на 1.01.88	на 1.01.96	на 1.01.88	на 1.01.96
Усього	603,5	9942,4	10782,2	8620,6	9400,2	1319,9	1736,0	14,3	15,6
Житомирська	29,8	1049,4	1089,5	934,7	971,0	154,3	177,8	31,3	32,6
Волинська	20,1	699,3	697,3	611,2	622,0	67,2	100,6	30,4	30,9
Рівненська	20,1	844,6	845,9	728,5	731,7	78,7	116,7	36,2	36,5
Івано-Франківська	13,9	634,3	626,0	566,1	569,0	111,9	128,5	40,7	40,9
Львівська	21,8	681,0	690,0	610,2	623,0	110,1	132,3	28,0	28,5
Закарпатська	12,8	687,0	694,0	639,8	647,7	157,8	200,0	50,0	50,8

Примітка: *за даними Державного лісового кадастру

Землі лісового фонду обліковуються за Державним земельним кадастром (ДЗК) [2] та Державним лісовим кадастром (ДЛК) [3]. У табл. 2 наведено інформацію щодо площі і запасу лісового фонду по Україні і областях з найбільшою лісистістю територій.

Як видно з даних табл. 2, існує розбіжність між матеріалами обліку за Державним лісовим кадастром та за Державним земельним кадастром [5]. Так, розбіжність в обліку на одну й ту ж дату – 1 січня 1996 р. – становить 424,4 тис. га загальної площі лісів та інших лісовкритих земель по Україні. Відхилення в обліку по кожній з розглянутих областей ставить під сумнів правильність здійснення обліку по кожному із названих кадастрів і створює підґрунтя для виникнення в недалекому майбутньому суперечливих ситуацій. Таке відношення державних органів до обліку є неприпустимим. Необхідно терміново виконати роботу з узгодження облікової інформації.

Табл. 2. Площа і загальний запас лісового фонду для областей з найбільшою лісистістю території

Лісівничо-екологічні та економічні показники лісового господарства	Регіони						
	Україна, всього	у т.ч. за найбільш лісистими областями					
		Волинська	Житомирська	Рівненська	Закарпатська	Івано-Франківська	Львівська
1. Загальна площа території							
всього тис. га	60354,8	2014,4	2982,7	2000,5	1275,3	1392,7	2181,1
у т.ч. суші	57936,2	1971,4	2942,6	1962,2	1257,2	1368,6	2138,4
2. Сільськогосподарські землі тис. га, усього на 1.01.96	41852,9	1066,5	1574,7	929,7	471,1	637,2	1275,8
3. Ліси та інші лісовкриті землі, тис. га:							
а) за державним лісовим кадастром – усього, на 1.01.88	9942,4	699,3	1049,4	844,6	687,0	634,3	681,0
на 1.01.96	10782,2	697,3	1089,5	845,9	694,0	626,0	690,0
у т.ч.: вкриті лісовою рослинністю, тис. га							
на 1.01.88	8620,6	611,2	934,7	728,5	639,8	566,1	610,2
на 1.01.96	9400,2	622,0	971,0	731,7	647,7	569,0	623,0
б) за державним земельним кадастром – усього, на 1.01.96	10357,8	678,4	1040,2	793,0	716,0	630,2	677,6
у т.ч.: вкриті лісовою рослинністю, тис. га на 1.01.96	9413,8	622,4	954,5	728,0	637,9	579,5	613,2
Відхилення площі за ДЛК від обліку за ДЗК на 1.01.96, тис.га (±)							
ліси та інші лісовкриті площі, усього	+424,4	+18,9	+49,3	+52,9	-22,0	-4,2	-12,4
вкриті лісовою рослинністю	-13,6	-0,4	+16,5	+3,7	+9,8	-10,5	+9,8
4. Загальний запас деревини, млн. м ³ :							
на 1.01.88	1319,9	67,2	154,3	78,7	157,8	111,9	110,1
на 1.01.96	1736,0	100,6	177,8	116,7	200,0	128,5	132,3
Лісистість, % на 1.01.88	14,3	30,4	31,3	36,2	50,0	40,7	28,0
на 1.01.96	15,6	30,9	32,6	36,5	50,8	40,9	28,5
5. Частка лісів та інших лісовкритих площ: – до площі суші за ДЗК:							
на 1.01.96	17,9	34,4	35,3	40,4	57,2	46,0	31,7
до площі с/г земель	24,7	53,6	66,1	85,3	152,0	98,9	53,1

Наступним першочерговим завданням і дуже важливим на сьогодні має стати врахування і відображення в бухгалтерському балансі лісових підприємств (а також інших підприємств, які мають лісові ресурси на своїх територіях) не тільки зрубаної деревини, яка є джерелом прибутку, але й запасів деревини на корені [4]. Хоча реалізація цієї проблеми ставить перед собою багато запитань і в усіх аспектах є трудомісткою, необхідно робити перші кроки, які у кінцевому підсумку зроблять можливим перехід національної системи бухгалтерського обліку і загалом економіки на принципи сталого розвитку.

Порядок відображення лісових ресурсів у балансі підприємств можна подати таким чином:

1. Вартість запасів деревини на корені відображається в активі балансу у складі основних засобів підприємства окремою статтею "Запаси деревини на корені". Ця вартість може включати вартість земельної ділянки, на якій росте деревина, або не включати її.
2. Амортизація запасів деревини на корені відображається в активі балансу за окремою статтею "Знос запасу деревини на корені". Її значення може бути як додатним, так і від'ємним.
3. Як протилежна стаття до активу балансу запаси деревини на корені відображаються у пасиві балансу у складі резервного капіталу окремою статтею "Приріст деревини".
4. Збільшення вартості запасів деревини на корені та застосовані методи оцінки відображаються у примітках до фінансової звітності.
5. Вартість запасів деревини на корені не відображається в обліку прибутків і збитків [6].
6. Вартість запасів деревини на корені оцінюється на кожну дату балансу за справедливою вартістю, яка повинна відображати фактичний ринковий стан та обставини на дату балансу, а не в минулому чи майбутньому.

Висновки

Зважаючи на те, що лісові ресурси виступають сьогодні товаром (об'єктом купівлі-продажу), на який існує великий попит і задоволення якого в найближчій перспективі можливе тільки в мінімальних розмірах (через зменшення лісистості), виникає потреба в удосконаленні методологічних підходів до налагодження відповідної системи обліку на підприємствах лісового господарства. Особливістю цієї системи має стати врахування запасів деревини на корені в бухгалтерському балансі. Цього можна досягти завдяки комплексному підходу до розв'язання проблеми, усвідомлюючи безцінне значення лісів, яке вони виконують у планетарному масштабі.

Література

1. **Державний** лісовий кадастр станом на 1 січня 1996 р. Україна. – Ірпінь. Українське державне лісовпорядне виробниче об'єднання, 1997. – 508 с.
2. **Динаміка** та розподіл земельного фонду України станом на 1 січня 1996. – К.: Держкомзем України, 1996. – 19 с.
3. **Короткий** довідник по лісовому фонду України (за матеріалами чергового державного обліку лісів України станом на 01.01.96). – К.: Держком. лісового господарства України, 1998. – 101 с.
4. **Максимів Л.І.** До питання включення деревини на корені до річної звітності лісових підприємств у контексті зміни парадигми міжнародної практики складання балансу. // У Наук. Віснику, УкрДЛТУ, 2003.
5. **Лісове** господарство України: проблеми та перспективи/ За ред. акад. НАН України Юхновського І.Р. – К: Між. АКР з питань розвитку ПС і ВВ, 2003. – 178 с.
6. **Міжнародні** стандарти бухгалтерського обліку 2001: зміни та доповнення/ Перекл. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2001. – 224 с.
7. **Forest Resource of Europe, CIS// United Nations/ Economic Commission of Europe/** – New York and Geneva, 2000. – 386 p.